

Борей А.М., Осадчий Є.І.

УДК 631.1:631.82

**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Вступ. На сучасному етапі розвитку торгівельних відносин у світі, а також процесів глобалізації та в умовах відкритості економік, міжнародна конкурентоспроможність галузі країни посідає важливе місце. Саме вона є значущим аспектом у формуванні відносин стабільного розвитку економіки та інтеграції країн.

Актуальність теми полягає у тому, що на сучасному етапі розвитку світового господарства економічний стан держави визначається не тільки такими важливими факторами, як внутрішні ресурси країни і ступінь її інтеграції в світогосподарську систему, але й параметрами конкурентоспроможності галузей. Одним з найважливіших факторів успішного входження та функціонування України на міжнародному ринку є створення механізму розвитку та підтримки рівня міжнародної галузевої конкурентоспроможності.

II. Постановка проблеми. Глобалізація економіки — посилення взаємозв'язків, взаємодій і взаємозалежності економік, економічних систем різних країн світу; інтернаціоналізація виробництва і капіталу, яка виокремлює (встановлює) ідентичні норми і умови ведення господарської діяльності в країнах, що розрізняються рівнем розвитку, видом суспільно-політичної і соціально-економічної системи. Зважаючи на це, неприйнятною є позиція тих науковців, які відстоюють національну специфічність економіки окремої країни.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. До недавнього часу вважалося, що надійною перспективою економічного зростання є прискорена індустріалізація і вихід на світовий ринок з готовими товарами промислового характеру. Проте в умовах глобалізації ситуація кардинально змінилася. Проблеми глобалізації і конкурентоспроможності економіки розглянуті в працях таких науковців, як Л.М. Борщ [1], М.Н. Бутко [2], І.О. Відоменко [3], Ті. Гончар [4], С.Г. Коротка [6], Д.В. Малащук [7], В.П. Черевань [11] та інші.

Метою дослідження є узагальнення нових теоретичних положень розвитку галузей економіки в умовах глобалізації, визначення загальних конкурентних переваг хімічної галузі України та практичних напрямів сучасного розвитку економіки країни.

Досягнення поставленої мети можна здійснити через розкриття таких задач, як:

- виявлення основних тенденцій розвитку галузі у світлі глобалізації них перетворень;
- обґрунтування подальших перспектив розвитку хімічної промисловості;
- розкриття проблем галузевої конкурентоспроможності.

Виходячи з того, об'єктом дослідження є аналіз хімічної галузі України, а предметом - дослідження теоретико-прикладних аспектів оцінки і розвитку міжнародної конкурентоспроможності хімічної промисловості.

III. Основні результати досліджень. Свого часу конкурентоспроможність держави значною мірою залежала від наявності в ній трьох основних чинників виробництва - природних ресурсів, трудових ресурсів та капіталу. З розвитком виробництва і під впливом технічного прогресу конкурентоспроможність почали визначати чинники вищого рівня, насамперед, інфраструктура країни, її науковий потенціал, рівень освіченості населення.

В умовах глобалізації основною конкурентною перевагою є технологічний відрив від конкурентів, тобто здатність провідних кластерів даної країни створювати нові технології і високотехнологічні, наукоємкі продукти. Інакше кажучи, для сучасної міжнародної економіки характерна «гонка технологій». Дослідники вважають, що найважливішу конкурентну перевагу України складає наявність величезного людського капіталу. Проте наявність людського капіталу - тільки потенційна конкурентна перевага, яка перетворюється на реальну в процесі інноваційної діяльності, тобто створення принципово нових технологій, високотехнологічних продуктів, нових форм організації виробництва та реалізації цих продуктів. Саме у поєднанні науки і виробництва знаходиться найслабкіше місце української економіки [4,132].

Провідною галуззю промисловості України є хімічна промисловість, яка має величезні перспективи. Це природний напрям міжнародної спеціалізації України. Перспективи розвитку даної галузі можна прослідкувати на графіку (рис.1).

Згідно з представленими даними, в період з 2004 року до 2008 спостерігався стабільний зріст експорту продукції хімічної галузі, що свідчить про реальні можливості такої галузі економіки, як хімічна, конкурувати на світовому ринку товарів, але тільки за умови достатньої підготовки рівня виробництва, який забезпечить докорінну технічну модернізацію, що, у свою чергу, дозволить виготовляти високотехнологічні, наукоємні вироби, конкурентоспроможні на ринках не тільки країн, що розвиваються, але і найрозвиненіших країн.

Проте для цього, окрім величезних інвестицій, необхідний час, протягом якого більшість підприємств хімічної галузі потребують митного захисту. Якщо ж митний захист негайно ліквідувати і кинути такі підприємства в обійми нічим не обмеженої конкуренції з ТНК, то багато підприємств просто закриються, а їхні працівники поповнять ряди безробітних [8].

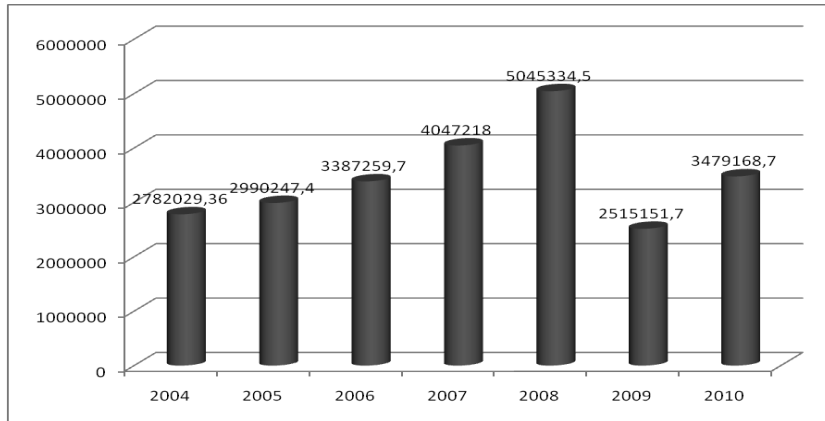

Рис.1. Експорт продукції хімічної промисловості (тис. дол. США)

**Складено автором на основі даних Держкомстату*

В інвестиційному секторі економіки у багатьох випадках втрачені науково-технічні та виробничі навички. В Україні інноваційно-технологічний розвиток на нинішньому етапі можливий через державний сектор економіки і посилення регулювання цих процесів державою та суспільними інституціями. Зважаючи на національні стратегічні інтереси, держава повинна розподіляти частину національного продукту, направляючи його у вигляді інвестиційних ресурсів у прогресивні сфери. Вона повинна здійснювати і контролювати інституційні, економічні та правові заходи щодо стимулювання інноваційно-технологічних змін у країні [6, 198].

Стратегія промислового розвитку передбачає різке зменшення залежності від імпорту важливих чинників виробництва (енергоносіїв і стратегічних видів сировини) та збільшення кількості джерел постачання цих компонентів, а також створення в Україні імпортозамінних виробництв на основі новітніх передових технологій [3, 932].

Експортна політика має бути спрямована на розширення асортименту товарів, збільшення в експорті частини високих технологій і товарів з високим ступенем обробки, а також освоєння нових ринків товарів, технологій, капіталів і послуг.

Інтеграція України в ЄС призведе до ще глибшої поляризації українського суспільства, «оголення» українського простору через еміграцію молоді до і Європи, ослаблення контактів з євразійськими народами, закріплення за Україною виробництва «брудної», матеріало- і енергоємної продукції тощо [1, 8].

Напівсировинна спрямованість вітчизняного експорту породжує не тільки проблему нееквівалентності зовнішньоекономічного обміну, але й проблеми, пов'язані з нестабільністю економічного розвитку. Відомо, що динаміка ВВП, торговельного балансу і бюджетних доходів в Україні залежить від коливань світогосподарської кон'юнктури. За визначенням міжнародних експертів, у структурі українського експорту домінують так звані «чутливі товари», ціни на які характеризуються високою нестабільністю [1,7].

На сьогодні конкурентні переваги національних виробників обумовлюються наявністю в Україні масштабної транспортної інфраструктури, її вигідним географічним положенням і забезпеченістю природними ресурсами. Конкурентоспроможність українських виробників ґрунтується також на низькому рівні внутрішніх цін на сировину, вугілля, електроенергію, природний газ.

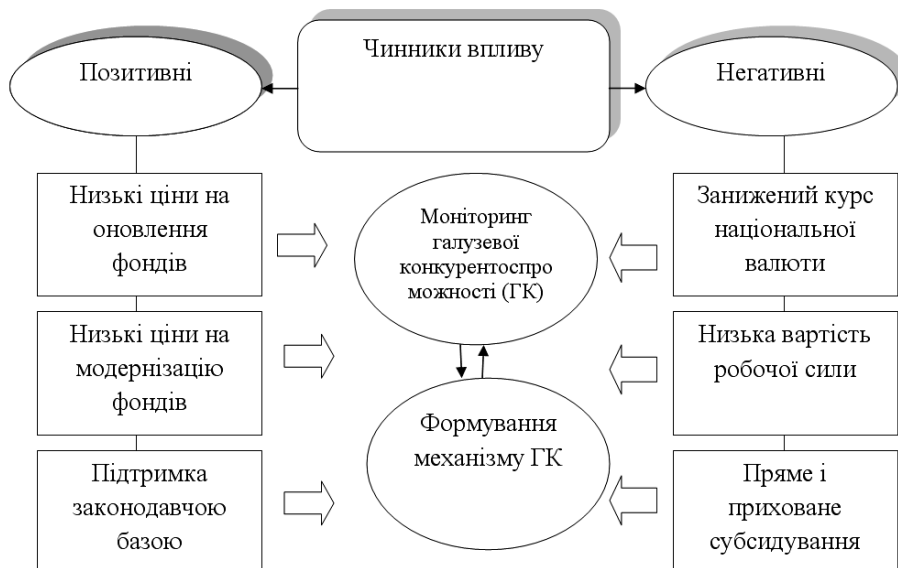

Рис. 2. Чинники впливу, які позитивно або негативно впливають на конкурентоспроможність

Чинниками, які деформують їхню конкурентоспроможність, є занижений курс національної валюти, низька вартість робочої сили, пряме і приховане субсидування державою базових галузей економіки. Крім того, певну роль у справі підтримки конкурентоспроможності вітчизняних підприємств відіграють низькі ціни на оновлення і модернізацію основних фондів. Знос основних фондів у промисловості України перевищує 50%. Резерви зростання експорту на старій виробничій базі практично вичерпані. Висока енергоємність базових (галузей економіки в умовах постійного зростання цін на енергоносії і використання застарілих технологій у виробничому процесі негативно впливають на рівень виробничих витрат і якість продукції, знижуючи таким конкурентоспроможність українських виробників на світових ринках.

Прогнозується також, що реальні ціни на традиційні товари українського експорту в довгостроковому періоді знижуватимуться під впливом таких чинників: низького технологічного рівня продукції, високої конкуренції між виробниками країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою на світовому ринку низькотехнологічних товарів, низького попиту на низькотехнологічну продукцію в розвинених країнах.

IV. Висновки. Проведений аналіз хімічної галузі України показує, що реальними конкурентоспроможними товарами є товари хімічної промисловості. Реальну конкуренцію світовим ринкам складають ресурсний потенціал України, зокрема мінеральні ресурси.

Вагомим елементом стратегії економічного розвитку України, покликаним генерувати прогресивні технологічні зрушення в її економіці, повинна і стати політика науково-технічної імітації, яка ґрунтується на інтенсифікації імпорту науково-технічних знань, що відіграватимуть провідну роль у становленні виробництв V технологічного устрою (закупівля зарубіжних технологій дозволить уникнути непродуктивних витрат, пов'язаних із непередбачуваністю і ризиком розробок та радикальних нововведень).

Технологічне оновлення хімічної і пріоритетний розвиток виробництв, які формують нові технологічні пристрої, сприятимуть зростанню економіки України на якісно новій основі і створять умови для повноправної участі нашої держави в системі світових господарських зв'язків.

Джерела та література:

1. Борщ Л. М. Глобалізм : інтеграція чи інтервенція? / Л. М. Борщ // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2008. – № 31. – С. 6-14.
2. Бутко М. Н. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки / М. Н. Бутко // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 40-45.
3. Відоменко І. О. Завдання галузевої конкурентної політики та організаційно-економічний механізм реалізації стратегії конкуренції / І. О. Відоменко // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2004. – № 196. – Т. IV. – С. 932-937.
4. Гончар Т. І. Конкуренція: сучасна економічна характеристика та особливості / Т. І. Гончар // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 2. – С. 130-145.
5. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жалію, Я. Б. Базилук, Я. В. Белінська та ін.; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2005. – С. 388.
6. Коротка С. Г. Держава в управлінні та посиленні конкурентоспроможності зовнішньоторговельної сфери України / С. Г. Коротка // Активні проблеми міжнародних відносин. – 2005. – № 52. – Ч. 2. – С. 195-200.
7. Малащук Д. В. Пріоритетні заходи щодо забезпечення конкурентоспроможності економіки України / Д. В. Малащук.

Бридко О.В.

УДК 001.57:338.984

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РЕКРЕАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ

Актуальність роботи. Інвестування проектів рекреаційного бізнесу є найбільш перспективним, і за минулі роки проекти фінансування санаторно-курортної галузі показали найбільшу віддачу інвестицій, разом з інвестиціями в промисловість і сільське господарство.

Нині на території України підприємства курортно-рекреаційної сфери стикаються з великими труднощами у своїй діяльності, що простежується за результатами їх господарської діяльності: низькі коефіцієнти рентабельності продукції, наявність збитків і значного рівня собівартості продукції та ін.

Одним з шляхів виходу з цієї ситуації слід вважати використання різного роду економіко-математичних моделей в плануванні діяльності господарюючого суб'єкта.

Метою статті є дослідження можливості підвищення ефективності діяльності суб'єктів рекреаційної сфери за допомогою використання економіко-математичних моделей в процесах планування і управління діяльності суб'єкта господарювання.

Ця мета буде розкрита шляхом вирішення наступних завдань :

1. Аналізу існуючих моделей щодо оптимізації діяльності рекреаційних суб'єктів в роботах сучасних вчених.

2. Внесення своїх допущень і доповнень в існуючу виробничу модель санаторію, що дозволить підвищити ефективність діяльності суб'єкта господарювання за рахунок оптимізації спектру послуг і номерного фонду суб'єкта рекреаційного бізнесу.